

## Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης

Τα ΣΠΔ προβάλλονται ευρέως τα τελευταία χρόνια τόσο από κρατικούς φορείς όσο και από συμβούλους επιχειρήσεων. Οι πρώτοι τονίζουν την αποτελεσματικότητα τους για τη συστηματική αντιμετώπιση και βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων ενώ οι δεύτεροι προβάλλουν τις ευκαιρίες βελτιστοποιήσεων τόσο των παραγωγικών διαδικασιών όσο και της εικόνας τους οργανισμού.

Ένα ΣΠΔ αποτελείται από μια σειρά περιβαλλοντικών δράσεων και εργαλείων διαχείρισης με συγκεκριμένο στόχο την προστασία του περιβάλλοντος. Τα δύο κυρίαρχα πρότυπα ΣΠΔ είναι το ΕΜΑΣ (European Commission, 2001) και το ISO 14001 (British Standards, 1996) και συνίστανται στη συνεχή κυκλική διαδικασία σχεδιασμού, υλοποίησης, ανασκόπησης και βελτίωσης των περιβαλλοντικών επιδόσεων ενός οργανισμού. Το ΕΜΑΣ απευθύνεται σε ιδιωτικούς ή δημόσιους οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης και είναι ποιο απαιτητικό από το ISO 14001. Βασικά χαρακτηριστικά του ΕΜΑΣ είναι η απαίτηση για συνεχή βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων πέρα των όσων ορίζει η περιβαλλοντική νομοθεσία και η ενημέρωση των φορέων με τους οποίους συνδιαλλάσσεται ο οργανισμός.

Τα θετικά αποτελέσματα της εφαρμογής ΣΠΔ σε ένα οργανισμό έχουν ταξινομηθεί σε εσωτερικά και εξωτερικά (IISD, 1996) με βάση την παρατήρηση ότι λειτουργούν σε δύο επίπεδα. Στο πρώτο επίπεδο μέσω μιας σειράς κανόνων και εργαλείων διαχείρισης βελτιώνουν την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας του οργανισμού, αυξάνουν την παραγωγικότητα του και κινητοποιούν και ευαισθητοποιούν τους εργαζομένους. Αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την καλύτερη συμμόρφωση με την περιβαλλοντική νομοθεσία, την ελαχιστοποίηση χρήσης ενέργειας, νερού και πρώτων υλών, τη μείωση της παραγωγής αποβλήτων, την καλύτερη οργάνωση του οργανισμού καθώς και τη μείωση του κινδύνου πρόκλησης ατυχημάτων. Το μέγεθος αυτών των ωφελειών συναρτάται σε σημαντικό βαθμό από τα χαρακτηριστικά του οργανισμού, όπως το είδος των παραγωγικών του διαδικασιών, την εμπειρία του από άλλα συστήματα διαχείρισης (όπως αυτά της ποιότητας και της ασφάλειας των εργαζομένων) αλλά και των απόψεων της διοίκησης του οργανισμού για τη σημαντικότητα των περιβαλλοντικών θεμάτων.

Το δεύτερο επίπεδο λειτουργίας των ΣΠΔ είναι ότι βοηθάει τον οργανισμό να ενσωματώσει την περιβαλλοντική διάσταση σε όλες τις πτυχές της λειτουργίας του καθώς και να προβάλλει αυτή την περιβαλλοντική υπευθυνότητα του στους φορείς με τους οποίους συνδιαλλάσσεται. Σ' αυτό το βαθμό η εφαρμογή των ΣΠΔ είναι δυνατό να συνεπάγεται σειρά ωφελειών για τον οργανισμό όπως η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του, η βελτίωση της εικόνας του, καλύτερες σχέσεις με την τοπική κοινωνία, καλύτερες σχέσεις με κρατικούς φορείς και ευκολότερη πρόσβαση σε αγορές κεφαλαίων και ανθρώπινου δυναμικού.

Βασικό χαρακτηριστικό των ΣΠΔ είναι ότι απαιτούν ως ελάχιστο τη συμμόρφωση με την περιβαλλοντική νομοθεσία και την ανάληψη της υποχρέωσης για συνεχή βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων. Η κριτική που συχνά διατυπώνεται (π.χ. Klaver και Jonker, 1998) είναι ότι τα ΣΠΔ δεν

προβλέπουν συγκεκριμένους ποσοτικούς στόχους για τη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων. Αυτό το οποίο απαιτείται είναι ο οργανισμός να εφαρμόζει τα στάδια και τις απαιτήσεις των ΣΠΔ οριοθετώντας από μόνος του τους περιβαλλοντικούς του στόχους. Είναι λοιπόν πιθανό δύο οργανισμοί να είναι πιστοποιημένοι σε ένα ΣΠΔ αλλά να έχουν σημαντικές διαφορές στις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις ανάλογα με τους στόχους που θα έχει οριοθετήσει ο καθένας. Στη πράξη όμως αυτή η κριτική δεν έχει επιβεβαιωθεί αφού σειρά εμπειρικών ερευνών (π.χ. Fresner, 2000; Robinson και Gould, 2000; Block, 2001; Melnyk *et al.*, 2003) έχουν διαπιστώσει ότι οι οργανισμοί που εφαρμόζουν ΣΠΔ επιτυγχάνουν ιδιαίτερα υψηλές περιβαλλοντικές επιδόσεις.

Τα σημαντικότερα οφέλη που σχετίζονται με τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας του οργανισμού συνήθως εμφανίζονται στο πρώτο διάστημα μετά την εφαρμογή των ΣΠΔ (Pedersen και Nielsen, 2000). Στη συνέχεια τα άμεσα οφέλη μπορεί να περιορίζονται αλλά εξασφαλίζονται υψηλά επίπεδα αποτελεσματικότητας καθώς και η αποφυγή νέων κοστών από αναποτελεσματικές πρακτικές (O'Laoire και Welford, 1994).

Επίσης, μεγάλοι οργανισμοί με συστηματική οργάνωση και εμπειρία από την εφαρμογή άλλων συστημάτων διαχείρισης είναι δυνατό να έχουν αντιμετωπίσει ορισμένες αναποτελεσματικότητες στη λειτουργία τους και τα οφέλη από την εφαρμογή των ΣΠΔ να είναι περιορισμένα (Strachan *et al.*, 2003). Σ'αυτές τις περιπτώσεις το κόστος της εφαρμογής των ΣΠΔ θα είναι επίσης περιορισμένο αφού οι συγκεκριμένοι οργανισμοί θα είναι εξοικειωμένοι με βασικές απαιτήσεις των ΣΠΔ όπως η καλύτερη οργάνωση και τήρηση αρχείων, η καλύτερη επικοινωνία, η οριοθέτηση στόχων, η εκπαίδευση προσωπικού και η συστηματική παρακολούθηση των λειτουργιών τους. Αντίθετα οργανισμοί με μικρότερη εμπειρία από συστήματα διαχείρισης θα αποκομίσουν μεγαλύτερα οφέλη αλλά θα αντιμετωπίσουν και μεγαλύτερο κόστος για την εφαρμογή των ΣΠΔ (Bird, 1995).

## **Βιβλιογραφία**

- Bird, W A (1995) ISO-14000, *Chemical Engineering*, 102, (9), 94-96
- Block, M (2001) ISO 14001 and Regulatory Compliance, *Quality Progress*, 34, (2), 84-85
- British Standards (1996) *BS EN ISO 14001: Environmental Management Systems – Specification with Guidance for Use*, British Standards, London
- European Commission (2001) *Regulation EC No 761/2001 of the European Parliament and the Council, Allowing Voluntary Participation by Organisations in a Community Eco-management and Audit Scheme*, OJ L114, 1, 19 March 2001, Brussels
- Fresner, J (2000) Setting up Effective Environmental Management Systems Based on the Concept of Cleaner Production: Cases from

Small and Medium Sized Enterprises, In ed. Hillary, R *ISO 14001 Case Studies and Practical Experiences*, Greenleaf Publishing, Sheffield

- IISD (1996) *Global Green Standards – ISO 14000 and Sustainable Development*, International Institute for Sustainable Development, Manitoba
- Klaver, J and Jonker, J (1998) The Significance of Recent EMS Standards as an Impetus for Improvement, *Eco-Management and Auditing Journal*, 5, (1), 1-5
- Melnyk, S A Sroufe, R and Calantone, R (2003) Assessing the Impact of Environmental Management Systems on Corporate and Environmental Performance, *Journal of Operations Management*, 21, (2), 329-352
- O'Laoire, D and Welford, R J (1994) Environmental Management at the Regional Level: the Case of the Avoca-Avonmore Catchment Conversion Project and IDAS Trout Ltd., In Welford, R J ed. *Cases in Environmental Management and Business Strategy*, Pitman Publishing, London
- Pedersen, C and Nielsen, B B (2000) Maintaining the Momentum EMS After the Certifier has Left, In ed. Hillary, R *ISO 14001 Case Studies and Practical Experiences*, Greenleaf Publishing, Sheffield
- Robinson, D and Gould, R (2000) Registration to ISO 14001 The View of Assessors, In ed. Hillary, R *ISO 14001 Case Studies and Practical Experiences*, Greenleaf Publishing, Sheffield
- Strachan, P Sinclair, I and Lal, D (2003) Managing ISO 14001 Implementation in the United Kingdom Continental Shelf (UKCS), *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 10, (1), 50-63